

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ της Β' έκδ. της ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΠολΔ

Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του ΚΠολΔ, με τους Ν. 4512/2018, 4604/2019, 4640/2019, 4689/2020, 4700/2020, 4727/2020, 4745/2020, 4842/2021, 4855/2021 και 4871/2021, κατέστησαν αναγκαία την έκδοση του παρόντος Συμπληρώματος, ώστε ο μελετητής να είναι ενήμερος μέχρι σήμερα περί του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος, καθώς και του τρόπου ερμηνείας και εφαρμογής του Δικονομικού Δικαίου.

Καταβλήθηκε προσπάθεια μιας συστηματικής προσέγγισης στη νέα νομοθεσία και την αρμονική της προσαρμογή προς τα λοιπά ισχύοντα στο χώρο της Πολιτικής Δικονομίας, ώστε ο μελετητής να είναι ενήμερος των μεταβολών, όπως αυτές εντάσσονται στο όλο σύστημα του Δικονομικού μας Δικαίου.

Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε στη διατύπωση προτάσεων διαχρονικού δικαίου, διότι πολλές από τις νέες διατάξεις εφαρμόζονται και στις εκκρεμείς κατά την 1.1.2022 δίκες, χωρίς παράλληλα να θίγεται και η ισχύς των ήδη τελεσθεισών υπό το προϊσχύσαν δίκαιο διαδικαστικών πράξεων.

Κλείνοντας τον παρόντα Πρόλογο, επιθυμούμε να εκφράσουμε τις ευχαριστές μας στον εκδότη μας κ. Πάνο Σάκκουλα και τους άξιους συνεργάτες του που έκαναν πραγματοποιήσιμη την έκδοση του παρόντος Συμπληρώματος.

Χολαργός, Ιανουάριος 2022

Μιχαήλ Πολ. Μαργαρίτης

Άντα Μαργαρίτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά. Από την έκδοση του Σχολιασμένου μας ΚΠολΔ (2018) μέχρι τώρα έγιναν αρκετές παρεμβάσεις του πάντα παρόντος Νομοθέτη, αεί εικάζοντας ότι με τις διαρκείς τροποποιήσεις θα επιφέρει «επιτάχυνση» στην απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης, για να βεβαιωθεί μετά από λίγο ότι μάλλον επιβράδυνση επιφέρει η αχαλίνωτη παραγωγή δικονομικών νόμων.

Υπενθυμίζουμε τη ρήση του Ρωμαίου “*corruptissima republica plurimae leges*” (βλ. Tacitus: *Annales*, Libro III, 27) δηλ. πάρα πολύ διεφθαρμένη δημοκρατία, πολλοί νόμοι. Και για να τελειώνουμε, υπενθυμίζουμε και τη φράση του Αλπέρ Καμύ «Ο Κινέζος Αυτοκράτορας, όταν είναι στα τελευταία του, εκδίδει πολλούς νόμους».

Οι τελευταίες παρεμβάσεις του νομοθέτη, μετά τη 2^η έκδοση του έργου μας «Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας», 2018, έλαβαν χώρα με τους Ν. 4512/2018, 4604/2019, 4640/2019, 4689/2020, 4700/2020, 4727/2020, 4745/2020, 4842/2021, 4855/2021 και 4871/2021.

2. Ειδικά ο Ν. 4842/2021. Η πλέον εκτεταμένη παρέμβαση του νομοθέτη είναι αυτή που επήλθε με το Ν. 4842/2021, υπό την επιβλητική ετικέτα «Ταχεία πολιτική δίκη, προσαρμογή των διατάξεων της πολιτικής δικονομίας για την ψηφιοποίηση της πολιτικής δικαιοσύνης, άλλες τροποποιήσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και λοιπές επείγουσες διατάξεις».

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4842/2021, το προτεινόμενο σχέδιο νόμου αποσκοπεί στην ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας. Ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί μέσω της εύρυθμης λειτουργίας της πολιτικής δίκης με την εφαρμογή και χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις απορρέουν κυρίως από την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της νομοθετικής μεταρρύθμισης που επέφερε ο ν. 4335/2015 και εφαρμόζεται ήδη από την 1η.1.2016.

Μετά από την πολυετή εφαρμογή των ρυθμίσεων του ν. 4335/2015 και του ν. 4055/2012 εντοπίζονται οι διατάξεις που είχαν ως αποτέλεσμα την επιβράδυνση της απονομής της δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα η εφαρμογή του συστήματος αυτού από 1ης.1.2016 κατέδειξε ότι, κατά την τριετία 2016-2018, ο μέσος όρος του απαιτούμενου χρονικού διαστήματος για την έκδοση της απόφασης στα Πρωτοδικεία μειώθηκε σε σχέση με το απαιτούμενο χρονικό διάστημα πριν από την έναρξη ισχύος του.

Παρατηρήθηκε, όμως, και το φαινόμενο στα μεγάλα δικαστήρια, όπως είναι το Πρωτοδικείο Αθηνών, ότι σε ορισμένα τμήματα δεν επιτεύχθηκε ο βασικός στόχος της επιτάχυνσης της εκδίκασης των υποθέσεων της τακτικής διαδικασίας, με προσδιορισμό

Εισαγωγή

δικασίμου στην προβλεπόμενη προθεσμία των 160 ημερών από την κατάθεση της αγωγής, αφού ορίζεται δικάσιμος σε χρόνο που υπερβαίνει σημαντικά την άνω προθεσμία. Από τη συλλογή στατιστικών στοιχείων εκ μέρους της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής που συστάθηκε για τον σκοπό αυτό, διαπιστώθηκε, ότι ο προσδιορισμός δικασίμου σε απώτατο σημείο, οφείλεται στο γεγονός ότι ο ν. 4335/2015 δεν εφαρμόστηκε αμέσως και πλήρως, ενόψει του ότι, πρώτον, τα πινάκια εκδίκασης των υποθέσεων μέχρι και το έτος 2020 κατά ποσοστό περίπου 50% είχαν πληρωθεί από υποθέσεις του ν. 2915/2001 που σημαίνει, ότι από τους μήνες που μεσολαβούσαν μεταξύ της κατάθεσης της αγωγής και της συζήτησης οι μισοί ήταν για την αποκλειστική εφαρμογή του ν. 4335/2015. Δεύτερον, επιβαρύνθηκαν χρονικά τα πινάκια συνεπεία κατάθεσης νέων δικογράφων, λόγω παραίτησης από τα δικόγραφα που είχαν ήδη κατατεθεί με τον ν. 2915/2001, προκειμένου να δικασθούν με τις διατάξεις του νέου νόμου και τρίτον τα δικαστήρια υπολειτούργησαν κατά τον χρόνο της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19. Πρέπει, επιπροσθέτως, να σημειωθεί, ότι στο κείμενο της έκθεσης Ομάδας Εργασίας για την αξιολόγηση του ν. 4335/2015, που συντάχθηκε με βάση τα αναμφισβήτητα και αντικειμενικά στατιστικά δεδομένα της περιόδου 2015-2018 που υποβλήθηκαν κατά το έτος 2019 ενώπιόν της, αναφέρεται επί λέξει: «Ειδικότερα στα πρωτοδικεία εν γένει ο μέσος όρος χρονικού διαστήματος έκδοσης απόφασης στην τακτική διαδικασία μειώθηκε από τους 23 μήνες που ανερχόταν κατά το διάστημα από 1-1-2013 έως 31-12-2015 σε 15,29 μήνες, κατά την τριετία που ακολούθησε από 1-1-2016 έως 31-12-2018, ενώ στα ειρηνοδικεία ο αντίστοιχος χρόνος μειώθηκε από 13,88 μήνες σε 11,94 μήνες. Άξιος επισημάνσης τυγχάνει ο ιδιαίτερα θετικός αντίκτυπος στην επιτάχυνση της διαδικασίας στα μεγαλύτερα πρωτοδικεία και ειρηνοδικεία της χώρας, καθώς και στο Πρωτοδικείο Αθηνών όπου ο μέσος χρόνος έκδοσης απόφασης τακτικής διαδικασίας μειώθηκε από τους 40 στους 16 μήνες, στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης μειώθηκε από 23 σε 13 μήνες, στο Πρωτοδικείο Πειραιώς από 27 σε 12 μήνες, στο Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης από 24 σε 12 μήνες, στο Ειρηνοδικείο Πειραιά από 24 σε 14 μήνες[...]». Απόδειξη, εξάλλου, της καλής λειτουργίας του εισαχθέντος με τον ν. 4353/2015 δικονομικού συστήματος σε σχέση με τη διαδικασία ενώπιον των πρωτοβαθμίων δικαστηρίων, είναι και το γεγονός, ότι η διαδικασία των μικροδιαφορών στα μεγάλα ειρηνοδικεία και ιδίως στο Ειρηνοδικείο Αθηνών χρονίζει πολύ, σε σχέση με τις υποθέσεις που εκδικάζονται με την τακτική διαδικασία. Ο ν. 4335/2015, τέλος, εξάλειψε, αναμφισβήτητα, πλήρως το φαινόμενο της ματαιώσης της συζήτησης της υπόθεσης, όπου με το προϊσχύον καθεστώς ποσοστό 40-50% των υποθέσεων που εγγράφονταν στο πινάκιο ματαιώνονταν. Κρίθηκε δε ότι είναι αναγκαίο να επέλθουν οι επιβαλλόμενες από τη μέχρι τώρα εφαρμογή του τροποποιήσεις και βελτιώσεις, τόσο αυτές που προτάθηκαν από την ειδική για την αξιολόγηση Ομάδα Εργασίας, όσο και αυτές που κρίθηκαν, κατά την άποψή της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, αναγκαίες για την ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης, την εύρυθμη λειτουργία της δίκης με την εφαρμογή και των σύγχρονων τεχνολογιών και την έκδοση ορθής και δίκαιης δικαστικής απόφασης και αφορούν στο δεύτερο βιβλίο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας,

σχετικά με την εισαγωγή της αγωγής προς συζήτηση και τη συζήτηση στο ακροατήριο (άρθρα 232, 237, 238, 254, παρ. 2 και 4 του άρθρου 260), την απόδειξη (άρθρα 400, 401), τις ένορκες βεβαιώσεις (άρθρα 421, 422, 424) και τις ειδικές διατάξεις για τις μικροδιαφορές (άρθρα 468, 469).

Εκτός από τις παραπάνω τροποποιήσεις, που αφορούν στο δεύτερο βιβλίο, στο προτεινόμενο σχέδιο περιέχονται και τροποποιήσεις, οι οποίες διατρέχουν σχεδόν όλο το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και επιβάλλονται είτε για να εναρμονισθούν κατά περιεχόμενο με αυτές, είτε για να υιοθετηθούν νομολογιακές λύσεις ή και να διασαφηνιστούν ή αντικατασταθούν υπάρχουσες ρυθμίσεις, που είχαν προκαλέσει προβλήματα, κατά την εφαρμογή τους, αφορούν στο πρώτο βιβλίο αναφορικά με τη συγκρότηση του μονομελούς πρωτοδικείου, όταν δικάζει ως εφετείο (άρθρο 17 Α), με την καθιέρωση της πρότυπης ή πιλοτικής δίκης στον Άρειο Πάγο (άρθρο 20 Α) και με τον μερικό συμψηφισμό των δικαστικών εξόδων, εάν, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, υπάρχει εύλογη αμφιβολία για την έκβαση της δίκης (άρθρο 179 εδάφιο δεύτερο). Αφορούν επίσης στο τρίτο βιβλίο σχετικά με τα ένδικα μέσα, στο τέταρτο βιβλίο αναφορικά με τις ειδικές διαδικασίες, στο πέμπτο βιβλίο αναφορικά με τα ασφαλιστικά μέτρα, στο έβδομο βιβλίο αναφορικά με τη διαιτησία και, τέλος, στο όγδοο βιβλίο σχετικά με την αναγκαστική εκτέλεση. Στόχος του προτεινόμενου σχεδίου νόμου είναι η βελτίωση της καθημερινής δικαστηριακής πρακτικής.

(Εφέσεις κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικείων)

Άρθρο 17Α

Στην αρμοδιότητα των μονομελών πρωτοδικείων υπάγονται και οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικείων της περιφέρειάς τους. Στην περίπτωση αυτή τα μονομελή πρωτοδικεία που δικάζουν κατ' έφεση αποφάσεις των ειρηνοδικείων συγκροτούνται από πρόεδρο πρωτοδικών ή έναν από τους αρχαιότερους κατά διορισμό πρωτοδικες που ορίζεται με πράξη του προϊσταμένου ή του εκτελούντος χρέη προϊσταμένου προέδρου πρωτοδικών.

1. **Α. Γενικά.** Με το άρθρ. 1 του Ν. 4842/2021 τροποποιήθηκε το δεύτερο εδάφιο του παρόντος άρθρου, όπως τίθεται ανωτ. Μεταβάλλεται μόνο η διατύπωση, ως προς τα προσόντα του δικαστή για τον ορισμό του ως δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου.

2. **Μεταβατική διάταξη:** Κατά το άρθρ. 116 Ν. 4842/2021, το ανωτ. τροποποιημένο άρθρ. 17Α εφαρμόζεται και σε όσες υποθέσεις είναι εκκρεμείς κατά την έναρξη εφαρμογής του νόμου αυτού (1.1.2022).

3. **Β. Συγκρότηση των μονομελών πρωτοδικείων που δικάζουν κατ' έφεση.** Παρατηρείται στην ΑιτΕκθ του εν λόγω νόμου ότι η ισχύσασα διάταξη του άρθρ. 17Α ΚΠολΔ έχει προκαλέσει ζητήματα κακής σύνθεσης του δικαστηρίου με συνέπεια την αναίρεση των εκδιδόμενων αποφάσεων. Με την νέα ρύθμιση, λύεται το ζήτημα της συγκρότησης του μονομελούς πρωτοδικείου ως δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Στην περίπτωση λοιπόν αυτή, με τη νέα διάταξη τα ΜονΠρωτ συγκροτούνται από πρόεδρο πρωτοδικών ή έναν από τους αρχαιότερους κατά διορισμό πρωτοδικες που ορίζεται με πράξη του προϊσταμένου ή του εκτελούντος χρέη προϊσταμένου προέδρου πρωτοδικών. Στη νέα διάταξη παραλείφτηκε δηλ. η προϋπόθεση της πενταετούς υπηρεσίας του πρωτοδίκη για τον ορισμό του ως δικαστή του μονομελούς που δικάζει κατ' έφεση. Φαίνεται ότι ο νέος νομοθέτης την εμπειρία την υποβαθμίζει και δεν τη θεωρεί ως αναγκαίο προσόν ευθυκρισίας, για τον κατ' έφεση έλεγχο των αποφάσεων των ειρηνοδικείων.

(Η πιλοτική δίκη)

Άρθρο 20Α

1. Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο που ασκήθηκε ενώπιον οποιουδήποτε πολιτικού δικαστηρίου μπορεί να εισαχθεί στην πλήρη ολομέλεια του Αρείου Πάγου με απλή πράξη τριμελούς επιτροπής, που αποτελείται από τον Πρόεδρό του, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο και τον Πρόεδρο του αρμόδιου καθ' ύλην Τμήματος, ύστερα από αίτημα ενός εκ των διαδίκων που κατατίθεται ενώπιον της η ύστερα από προδικαστικό ερώτημα που υποβάλλεται από το δικαστήριο της ουσίας, με απόφαση που δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, όταν με αυτό τίθεται νέο δυσχερές

Γενικές διατάξεις

ερμηνευτικό νομικό ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων. Τα ως άνω ένδικα βοηθήματα ή μέσα μπορούν να εισαχθούν και απευθείας στην πλήρη ολομέλεια του Αρείου Πάγου με απλή πράξη του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Η πλήρης ολομέλεια του Αρείου Πάγου εκδίδει την απόφασή της σε προθεσμία έξι (6) μηνών. Η ως άνω διαδικασία δεν εφαρμόζεται όταν εκκρεμεί αναίρεση για το νομικό αυτό ζήτημα.

2. Τα αιτήματα των διαδίκων υπογράφονται επί ποινή απαραδέκτου από δικηγόρο και συνοδεύονται από παράβολο τριακοσίων (300) ευρώ, το οποίο καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος. Το ύψος του ποσού μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης. Πριν από την έκδοση της πράξης, η Επιτροπή καλεί όλους τους διαδίκους, να εμφανισθούν ενώπιόν της και να εκθέσουν τις απόψεις τους αυτοπροσώπως ή με υπόμνημα, που κατατίθεται σε οριζόμενη από αυτήν προθεσμία.

3. Η πράξη της Επιτροπής ή του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου δημοσιεύεται σε δύο (2) ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών και συνεπάγεται την αναστολή της εκδίκασης των εκκρεμών υποθέσεων, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα, με απόφαση των κατά περίπτωση επιλαμβανόμενων δικαστηρίων της ουσίας. Η αναστολή δεν καταλαμβάνει την προσωρινή δικαστική προστασία.

4. Στη δίκη ενώπιον της πλήρους ολομέλειας του Αρείου Πάγου μπορεί να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ίδιο ως άνω ζήτημα, και να προβάλλει τους ισχυρισμούς του σχετικά με το ζήτημα αυτό. Για την εν λόγω παρέμβαση δεν καταλογίζεται δικαστική δαπάνη, η δε μη άσκησή της δεν δημιουργεί δικαίωμα άσκησης ανακοπής ή τριτανακοπής.

5. Μετά από την επίλυση του ζητήματος, η πλήρης ολομέλεια του Αρείου Πάγου παραπέμπει το ένδικο μέσο ή βοήθημα στο αρμόδιο δικαστήριο. Η απόφαση της πλήρους ολομέλειας του Αρείου Πάγου δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιόν του δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες.

6. Μετά από την επίλυση του ζητήματος κατά την παρ. 1, οι υποθέσεις, των οποίων είχε ανασταλεί η εκδίκαση, επαναφέρονται για συζήτηση σε νέα δικάσιμο με κλήση, η οποία κατατίθεται με επιμέλεια οποιουδήποτε διαδίκου στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου.».

1. **A. Γενικά.** Ο θεσμός της πιλοτικής δίκης (η muster prozess των Γερμανών = δίκη δείγμα), ο οποίος με επιτυχία έχει εφαρμοστεί στη διοικητική δίκη του ΣτΕ, μεταφέρεται και στην πολιτική δίκη με το παρόν νέο άρθρο. Κατά την ΑιτΕκθ του Ν. 4842/2021, με τον εισαγόμενο θεσμό της πιλοτικής δίκης επιδιώκεται η οριστική επίλυση νομικών ζητημάτων, έτσι ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία της απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης και να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου. Ειδικότερα, με τον εν λόγω θεσμό, που ακολουθεί το επιτυχημένο πρότυπο της πιλοτικής δίκης στη διοικητική δικαιοσύνη.

2. Προφανής σκοπός της διάταξης αυτής είναι η αποφόρτιση των δικαστηρίων

από σωρεία ομοειδών υποθέσεων, όπου κεντρικό ζήτημα είναι ένα ή περισσότερα νομικά θέματα, η λύση των οποίων επιδρά επί όλων αυτών των υποθέσεων. Με την εισαγόμενη ρύθμιση προβλέπεται ότι θα επιτευχθεί η ενότητα δικαίου σε όλες τις συναφείς υποθέσεις, χωρίς να υπάρξει ανάγκη να διέλθουν όλες το βήμα των δύο βαθμών και του Ακυρωτικού, με παράλληλη αποφόρτιση του συνολικού δικαστικού συστήματος από παρόμοια ζητήματα. Δεν συμμεριζόμαστε τις περί «αντισυνταγματικότητας» της διάταξης αιτιάσεις διαφόρων φορέων, μεταξύ των οποίων και η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων, αφού η ασφάλεια δικαίου ποτέ δεν αντιμάχεται την ορθότητα. Σε περίοδο μάλιστα που παρατηρείται βραδυδικία απαράδεκτη για τη Δικαιοσύνη ενός Δημοκρατικού Κράτους, δεν θα πολυστεναχωρηθεί κανένας, αν «θα φτωχύνει η νομική συζήτηση που εκκινά από τις αποφάσεις του πρώτου βαθμού, που αποτελεί κομμάτι του νομικού μας πολιτισμού και έχει λειτουργήσει δικαιοπαραγωγικά για δεκαετίες».

3. Μεταβατική διάταξη: Κατά το άρθρ. 116 Ν. 4842/2021, το ανωτ. νέο άρθρ. 20Α του ΚΠολΔ εφαρμόζεται για τα ένδικα βοηθήματα και δικόγραφα που πρόκειται να κατατεθούν μετά από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, δηλ. μετά την 1.1.2022.

4. Β. Η διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής. Το νέο σύστημα συνοπτικά έχει ως ακολούθως: **α)** Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο, δηλ. αγωγή, ανταγωγή, έφεση κ.λπ. που ασκήθηκε ενώπιον οποιουδήποτε πολιτικού δικαστηρίου μπορεί να εισαχθεί στην πλήρη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

5. β) Πρέπει με το εν λόγω ένδικο βοήθημα ή μέσο να τίθεται νέο δυσχερές ερμηνευτικό νομικό ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων. Το ζήτημα που τίθεται πρέπει να είναι νέο, δηλ. όχι ήδη να αναφέρεται σε επεξεργασμένα από πάγια νομολογία ή την ΟΛΑΠ νομικά ζητήματα.

6. γ) Πρέπει να υποβληθεί αίτημα ενός από τους διαδίκους της εκκρεμούς δίκης ή προδικαστικό ερώτημα από το δικαστήριο της ουσίας, με απόφασή του που δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Δηλ. δεν μπορεί τρίτος ενδιαφερόμενος να υποβάλει το σχετικό αίτημα.

7. δ) Το σχετικό αίτημα ή το προδικαστικό ερώτημα του δικαστηρίου υποβάλλεται ενώπιον τριμελούς επιτροπής που αποτελείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο και τον Πρόεδρο του αρμόδιου καθ' ύλην Τμήματος. Η επιτροπή αποφαινεται με απλή πράξη, αν η υπόθεση πρέπει να εισαχθεί στη Ολομέλεια. Τα ως άνω ένδικα βοηθήματα ή μέσα μπορούν να εισαχθούν και απευθείας στην πλήρη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου με απλή πράξη του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

8. ε) Η πλήρης Ολομέλεια του Αρείου Πάγου εκδίδει την απόφασή της σε προθεσμία έξι μηνών. Είναι προφανές ότι η προθεσμία αυτή είναι ενδεικτική και συνεπώς η απόφαση εγκύρως εκδίδεται και καθ' υπέρβαση του εξαμήνου.

9. στ) Η ως άνω διαδικασία δεν εφαρμόζεται, όταν εκκρεμεί αναίρεση για το νομικό αυτό ζήτημα. Σκοπός της παρούσας ταχείας διαδικασίας είναι η υπέρβαση των δύο

Γενικές διατάξεις

βαθμών δικαιοδοσίας των ουσιαστικών δικαστηρίων και όχι και των Τμημάτων του ίδιου του Ακυρωτικού.

10. ζ) Τα προεκτεθέντα αιτήματα των διαδίκων υπογράφονται επί ποινή απαραδέκτου από δικηγόρο και συνοδεύονται από παράβολο 300 ευρώ, το οποίο καταπίπτει υπέρ του Δημοσίου σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος. Άλλως το παράβολο επιστρέφεται στον καταθέσαντα με την πράξη της Επιτροπής του παρόντος άρθρου. Το ύψος του ποσού μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης.

11. η) Πριν από την έκδοση της πράξης, η Επιτροπή καλεί όλους τους διαδίκους, να εμφανισθούν ενώπιόν της και να εκθέσουν τις απόψεις τους αυτοπροσώπως ή με υπόμνημα, που κατατίθεται σε οριζόμενη από αυτήν προθεσμία. Φρονούμε ότι το «αυτοπροσώπως» εδώ εννοεί μετά ή δια των πληρεξουσίων δικηγόρων τους, αφού αυτοί μόνο μπορούν να εισφέρουν νομικές απόψεις. Έτσι, τηρείται η συνταγματική αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης.

12. θ) Η πράξη της Επιτροπής ή του ΕισΑΠ δημοσιεύεται σε δύο ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών και συνεπάγεται την αναστολή της εκδίκασης των εκκρεμών υποθέσεων, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα, με απόφαση των κατά περίπτωση επιλαμβανόμενων δικαστηρίων της ουσίας. Παρόλο που δεν αναφέρει σχετ. η διάταξη, φρονούμε ότι αν η υπόθεση κατά το χρόνο της άνω δημοσίευσης δεν έχει συζητηθεί ακόμη, δημιουργεί δικονομικό απαράδεκτο της συζήτησής της και εφόσον ήδη η υπόθεση έχει συζητηθεί, η αναστολή επέρχεται με απόφαση του δικαστηρίου, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρ. 249 (βλ. τη διάταξη αναλυτ. στο κύριο έργο μας). Περαιτέρω, φρονούμε ότι αν το περί του οποίου ο λόγος ένδικο μέσο (αγωγή κ.λπ.) ενέχει κάποια αοριστία ανεπίδεκτη διόρθωσης και η υπόθεση έχει συζητηθεί, η αρχή της οικονομίας του δικαστικού έργου επιβάλλει την απόρριψη και όχι την αναστολή. Αν το «ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος» αναφέρεται σε επικουρική βάση της αγωγής, δεν διατάσσεται αναστολή, εφόσον δεν ανακύψει ανάγκη το δικαστήριο να εξετάσει την επικουρική αυτή βάση, αλλά θα αρκестεί στις προηγούμενες βάσεις. Η αναστολή δεν καταλαμβάνει την προσωρινή δικαστική προστασία. Η δημοσίευση της πράξης περί παραπομπής στην Ολομέλεια υπηρετεί την προστασία των τρίτων, οι οποίοι με την πληροφόρησή τους θα μπορούν να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους, με παρέμβαση κατά τα κατωτ.

13. ι) Στη δίκη ενώπιον της πλήρους ΟΛΑΠ μπορεί να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ίδιο ως άνω ζήτημα, και να προβάλει τους ισχυρισμούς του σχετικά με το ζήτημα αυτό. Για την εν λόγω παρέμβαση δεν καταλογίζεται δικαστική δαπάνη, η δε μη άσκησης της δεν δημιουργεί δικαίωμα άσκησης ανακοπής ή τριτανakoπής. Η στέρηση του δικαιώματος της ανακοπής σε μη παρεμβάντα, ο οποίος από ανώτερη βία δεν έχει πληροφορηθεί την παραπομπή του εν λόγω ζητήματος στην Ολομέλεια, κείται στο μεταίχμιο της συνταγματικότητας, αφού χωρίς πραγματική δυνατότητα ακρόασής του στην ουσία κρίνεται επίδικο δικαίωμα ή συμφέρον του.

14. ια) Μετά από την επίλυση του ζητήματος, η πλήρης ΟΛΑΠ παραπέμπει το ένδικο

μέσο ή βοήθημα στο αρμόδιο δικαστήριο. Η απόφαση της πλήρους ΟΛΑΠ δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιόν του δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες.

15. ιβ) Μετά την επίλυση του ζητήματος, οι υποθέσεις, των οποίων είχε ανασταλεί η εκδίκαση, επαναφέρονται για συζήτηση σε νέα δικάσιμο με κλήση, η οποία κατατίθεται με επιμέλεια οποιουδήποτε διαδίκου στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου. Εδώ βεβαίως ανακύπτει η σχετικότητα του δεδικασμένου της απόφασης της Ολομέλειας (άρθρ. 324). Όμως κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, ποιο κατώτερο δικαστήριο δεν θα ακολουθήσει την απόφαση της Ολομέλειας, σε κάθε μελλοντική του κρίση πάνω στο ίδιο νομικό ζήτημα; Ο «ειρηνοδίκης της μικράς νησίδος» που κατά τον αείμνηστο Καθηγητή Φραγκίστα «έχει το δικαίωμα να διαφωνεί με τις αποφάσεις της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου», φαίνεται να έχει εκλείψει οριστικά.

(Έγγραφο και προφορική διαδικασία)

Άρθρο 115

1. Η διαδικασία πριν από τη δημόσια συνεδρίαση και έξω από το ακροατήριο είναι πάντοτε έγγραφη.

2. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά, στον πρώτο βαθμό, καθώς και στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας η προφορική συζήτηση είναι υποχρεωτική.

3. Με την επιφύλαξη των υποθέσεων των μικροδιαφορών, η κατάθεση προτάσεων είναι υποχρεωτική.

1. Με το άρθρ. 3 του Ν. 4842/2021, στην παρ. 2 του παρόντος άρθρ. 115, η φράση «Με την επιφύλαξη των άρθρων 237 και 238» αντικαθίσταται από τις λέξεις «Αν δεν ορίζεται διαφορετικά» και η νέα παράγραφος έχει ως ανωτέρω. Κατά την ΑιτΕκθ του εν λόγω νόμου, η τροποποίηση αυτή υπήρξε αναγκαία, προκειμένου να εναρμονιστεί το παρόν άρθρο με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις της παρ. 2 του άρθρ. 242 και της παρ. 2 του άρθρ. 591 για τη δυνατότητα υποβολής κοινής δήλωσης των διαδίκων ότι δεν θα παραστούν κατά την εκφώνηση, σε δίκη που είναι υποχρεωτική η προφορική συζήτηση της υπόθεσης. Δηλ. η νέα διάταξη αποτελεί προσαρμογή στη νέα φιλοσοφία του νομοθέτη, σχετικά με την κατάθεση προτάσεων, κατά κανόνα σε όλες τις υποθέσεις, εκτός από εκείνες όπου ρητώς ορίζεται διαφορετικά. Κατά τα λοιπά, το παρόν άρθρο παρέμεινε όπως έχει και ισχύουν, κατά το μέρος τούτο τα εκτιθέμενα υπό το άρθρο αυτό στο κύριο έργο.

2. Μεταβατική διάταξη: Κατά το άρθρ. 116 Ν. 4842/2021, η ανωτ. παρ. 2 του άρθρ. 115 εφαρμόζεται για τα ένδικα βοηθήματα και δικόγραφα που πρόκειται να κατατεθούν μετά από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, δηλ. μετά την 1.1.2022.

(Στοιχεία του δικογράφου)

Άρθρο 118

Τα δικόγραφα που επιδίδονται από έναν διάδικο σε άλλον ή υποβάλλονται στο δικαστήριο πρέπει να αναφέρουν: 1) το δικαστήριο ή τον δικαστή, ενώπιον του

Γενικές διατάξεις

οποίου διεξάγεται η δίκη ή η διαδικαστική πράξη, 2) το είδος του δικογράφου, 3) το όνομα, το επώνυμο, το πατρώνυμο, την κατοικία και τη διεύθυνση όλων των διαδίκων και των νόμιμων αντιπροσώπων τους, καθώς και τον αριθμό φορολογικού μητρώου του διαδίκου που επιδίδει ή υποβάλλει το δικόγραφο και αν πρόκειται για νομικά πρόσωπα, την επωνυμία, τη διεύθυνση της έδρας τους, καθώς και τον αριθμό του φορολογικού μητρώου τους, 4) το αντικείμενο του δικογράφου, κατά τρόπον σαφή, ορισμένο και ευσύνοπτο και 5) τη χρονολογία και την υπογραφή του διαδίκου ή του νομίμου αντιπροσώπου ή του δικαστικού πληρεξουσίου του και, όταν είναι υποχρεωτική η παράσταση με δικηγόρο, την υπογραφή του δικηγόρου. Η υπογραφή μπορεί να τεθεί και με μόνη την ηλεκτρονική επαλήθευση της ταυτότητας των παραπάνω προσώπων, όπως ο νόμος ορίζει.

1. **Α. Γενικά.** Με το άρθρ. 4 του Ν. 4842/2021 προστίθεται νέο δεύτερο εδάφιο στο παρόν άρθρο, το οποίο κατά τα λοιπά παραμένει, όπως έχει (βλ. το άρθρο στο κύριο έργο).

2. **Μεταβατική διάταξη:** Κατά το άρθρ. 116 Ν. 4842/2021, η ανωτ. περ. 5 του άρθρ. 118 εφαρμόζεται για τα ένδικα βοηθήματα και δικόγραφα που πρόκειται να κατατεθούν μετά από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, δηλ. μετά την 1.1.2022.

3. **Β. Ηλεκτρονική υπογραφή (εδ. β').** Στο νέο εδάφ. β' ορίζεται ότι η υπογραφή μπορεί να τεθεί και με μόνη την ηλεκτρονική επαλήθευση της ταυτότητας των προσώπων που αναφέρονται στο εδάφ. α', όπως ο νόμος ορίζει. Κατά την ΑιτΕκθ του Ν. 4842/2021, η εν λόγω προσθήκη έγινε προκειμένου να διασαφηνιστεί, ότι σε ένα ηλεκτρονικό έγγραφο/δικόγραφο η υπογραφή μπορεί να τεθεί και με μόνη την ηλεκτρονική επαλήθευση της ταυτότητας του εκδότη (αυθεντικοποίηση), σύμφωνα με τις διατυπώσεις και τις προϋποθέσεις του εκάστοτε ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές υπογραφές και την ηλεκτρονική αυθεντικοποίηση. Γενικότερα για την απόδειξη ισχύος των «έγχαρτων» εγγράφων, όπως αποκαλούνται πλέον τα παραδοσιακής μορφής έγγραφα, απαιτείται κατ' άρθρ. 443 ιδιόχειρη υπογραφή. Με τον τρόπο αυτό, ταυτοποιούνται ο εκδότης και το έγγραφο, τεκμαίρεται δηλαδή η προέλευση και η ακεραιότητα αυτού, καθώς η τελευταία χαρακτηρίζει με μοναδικό τρόπο αυτό. Η απόδειξη ισχύος των άυλων ηλεκτρονικών εγγράφων, επί των οποίων δεν μπορεί να τεθεί ιδιόχειρη υπογραφή, επιτυγχάνεται με την ηλεκτρονική επαλήθευση της ταυτότητας του εκδότη ή μέσω των ηλεκτρονικών υπογραφών και σφραγίδων, τα οποία επιτρέπουν την ασφαλή εξακρίβωση της ταυτότητας του εκδότη και του περιεχομένου του.

(Ακριβής καθορισμός της διεύθυνσης του διαδίκου)

Άρθρο 119

1. Τα δικόγραφα της αγωγής, της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης, της αναίρεσης, της αναψηλάφησης, της τριτανakoπής, της ανακοπής εναντίον εξώδικων και